

Nr 146.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avgivande av sådan förklaring, som avses i art. 36 andra stycket av stadgan för Nationernas Förbunds fasta domstol; given Stockholms slott den 4 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Wrangel.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, Statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKÖLD, EKEBERG, HANSSON.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 123 häft. (Nr 146.) 1

Angående av-
låtande av
proposition
till riksdagen
om avgivan-
de av förkla-
ring enligt
art. 36, 2:a
stycket i
stadgan för
Nationernas
Förbunds
fasta domstol.

Hans Excellens herr ministern för utrikes ärendena anförde i underdånighet efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för justitiedepartementet följande.

Den 31 sistlidne december täcktes Eders Kungl. Maj:t besluta att för Sveriges del ratificera ett den 16 samma månad dagtecknat protokoll rörande upprättande av en Nationernas Förbunds fasta mellanfolkliga domstol. Vid föredragningen av detta ärende tillät jag mig att i huvudsak anförda följande:

Historik.

Bland de frågor, som varit föremål för överläggning vid Nationernas Förbunds nyligen avslutade första delegeradeförsamling, vore en av de betydelsefullaste spörsmålet om upprättande av en fast mellanfolklig domstol. Den s. k. permanenta mellanfolkliga skiljedomstol, som skapats genom andra fredskonferensen i Haag år 1907, vore icke någon domstol i egentlig mening. Dess ledamöter hade icke till uppgift att samfällt behandla mellanfolkliga tvister, utan bildade allenast en krets av personer, som av de fördragsslutande makterna ställdes till förfogande, för att tvistande stater måtte bland dem kunna efter eget val uttaga skiljedomare i varje särskilt fall. Sedan länge hade emellertid framträtt krav på upprättande av en verkligt fast domstol, bestående av personer, som på förhand utsetts att efter rättsgrundsatser avdöma de mål, som överhuvud hänskötes till domstolen. Vid förhandlingarna rörande bildandet av Nationernas Förbund hade detta spörsmål tillvunnit sig synnerlig uppmärksamhet och, såsom det framginge av art. 14 i förbundsakten, hade förbundet från början uppställt såsom ett av sina syften att skapa en dylik mellanfolklig domstol med fast organisation och behörighet att döma i alla tvister av mellanfolklig karaktär, som parterna underställde densamma. Från generalsekreteraren i Nationernas Förbund hade sedermera ingått underrättelse, att, sedan i enlighet med art. 14 i förbundsakten förbundets Råd för Församlingen framlagt ett förslag till stadga för den fasta mellanfolkliga domstolen, Församlingen genom enhälligt beslut den 13 sistlidne december med vissa smärre ändringar godkänt ifrågavarande förslag, ävensom fastställt, att förslaget skulle tillställas förbundets olika medlemmar för antagande genom ratifikation av ett särskilt protokoll, som skulle upprättas genom Rådets försorg. Domstolsorganisationen skulle därefter träda i kraft, så snart berörda protokoll ratificerats av mer än halva antalet av Förbundets medlemmar. Sagda protokoll, dagtecknat den 16 december 1920, hade jämväl för Sveriges

del undertecknats av Sveriges ombud vid Församlingen med stöd av den för dem utfärdade fullmakt.

Sedan jag redogjort för innehållet i nyssnämnda protokoll jämte den därvid fogade stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen,¹⁾ tillät jag mig yttermera anföra, att det icke torde kunna förnekas, att genom ikraftträdandet av organisationen för Nationernas Förbunds fasta mellanfolkliga domstol ett betydande steg tagits mot förverkligandet av tanken om ett reglerande på rättslig väg, och under såvitt för närvarande möjligt betryggande former, av tvister mellan staterna, vilka icke kunnat lösas på den fredliga förhandlingens väg. Den stora betydelsen härav kunde knappast överskattas, särskilt om man toge i betraktande de möjligheter till ytterligare utveckling, som det nya organ i rättens tjänst, som skulle upprättas, i sig innebure. Jag tvekade så mycket mindre att såsom min mening uttala, att protokollet rörande upprättande av den nya domstolen borde av Sverige ratificeras, som skapandet av domstolen utgjorde en direkt konsekvens av bestämmelserna i art. 14 i förbundsakten, vartill Sverige på sin tid anslutit sig genom sitt inträde i Förbundet. Protokollets ratificerande framstode ur denna synpunkt närmast såsom en åtgärd av övervägande formell natur. Det syntes mig därför jämväl tydligt, att ett inhämtande av riksdagens samtycke till ratifikationen icke vore erforderligt. En särskild fråga vore, huruvida och i vilken mån Sverige borde begagna sig av den genom artikel 36 andra stycket av stadgan för domstolen öppnade möjlighet att avgiva en förklaring, att Sverige i viss särskild omfattning tillerkände domstolen obligatorisk behörighet för avgörandet av tvister, varuti Sverige vore part. Någon skyldighet härutinnan följde icke av bestämmelserna i förbundsakten, och frågan vore, enligt mitt förmenande, till sin räckvidd och innebörd av sådan beskaffenhet, att riksdagen torde böra givas tillfälle att därom yttra sig.

Nationernas
Förbunds
fasta domstol.

Förklaring
enl. art. 36,
andra stycket
av domstols-
stadgan.

Herr ministern anförde härefter:

Sist berörda fråga har därefter gjorts till föremål för närmare utredning, och har jag i ärendet infordrat utlåtande av utrikesdepartementets sakkunnige i folkrätt, professor Ö. Undén. I sitt den 30 sistlidne januari dagtecknade utlåtande har professor Undén anført följande:

Yttrande av
UD:s sakkun-
nige i folk-
rätt.

»Art. 36 i stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen inom Nationernas Förbund är av följande lydelse:

'Domstolen är behörig i alla mål, som underställas densamma av parterna, ävensom i alla fall, som särskilt angivas i gällande fördrag och överenskommelser.

¹ Införd i den av utrikesdepartementet utgivna blå bok Nationernas Förbunds Första Församling i Genève, sid. 151.

Förbundets medlemmar och de stater, som omförmälas i bilagan till förbundsakten, kunna, antingen vid undertecknandet eller vid ratificerandet av det protokoll, vartill denna stadga är fogad, eller senare förklara sig omedelbart, *ipso facto* och utan särskild överenskommelse i förhållande till varje annan medlem eller stat, som åtager sig samma förpliktelse, erkänna domstolen såsom behörig i alla eller vissa slag av rättstvister, som avse:

- a) tolkningen av fördrag;
- b) internationellt-rättsliga spörsmål;
- c) förefintligheten av någon omständighet, som, därest den konstateras, skulle innebära åsidosättandet av en internationell förpliktelse;
- d) storleken och arten av den gottgörelse, som bör givas i fall av dylik förpliktelses åsidosättande.

Här avsedda förklaring kan avgivas antingen utan villkor eller ock under förutsättning av ömsesidighet från flera eller vissa medlemmars eller staters sida eller för viss bestämd tid.

I händelse av meningsskiljaktighet rörande domstolens behörighet, tillkommer avgörandet domstolen.

*Förbundsak-
tens bestäm-
melser.*

Det framgår av den anförda artikeln, första stycket, att domstolens kompetensområde, såvitt gäller de stater, som ratificera domstolsstadgan utan särskild tilläggförklaring, är begränsat på det sätt, att domstolen är behörig upptaga till behandling och avgörande allenast de mål, som de tvistande parterna enats om att underställa domstolen, vare sig överenskommelsen härom träffats i det särskilda fallet eller tidigare genom en allmän skiljedomskonvention eller skiljedomsklausul i någon traktat. Emellertid bör bestämmelsen i art. 36, första stycket, ses i sammanhang med art. 13 i förbundsakten. Enligt sistnämnda artikel ha redan förbundets medlemmar förpliktat sig att, närhelst mellan dem en tvist uppstår, som *enligt deras mening* är ägnad att underkastas domstols avgörande och icke kan på diplomatisk väg bringas till en tillfredsställande lösning, tvisten i sin helhet skall hänskjutas till domstolsbehandling. Därefter tillägges: »Till tvister, som *i allmänhet* äro ägnade att avgöras av domstol, förklaras höra de, som angå tolkningen av fördrag, internationellt-rättsliga spörsmål, förefintligheten av någon omständighet, som, därest den konstateras, skulle innebära åsidosättandet av en internationell förpliktelse, eller storleken och arten av den gottgörelse, som bör givas i fall av dylik förpliktelses åsidosättande.» Genom denna förklaring i förbundsakten, att vissa uppräknade tvister i allmänhet ägna sig för rättsligt avgörande, har en utfästelse givits av förbundets medlemmar att för sådana tvisters lösande regelmässigt underkasta sig dom-

stolsförfarande (vare sig inför en skiljedomstol eller inför den fasta domstolen), därest enighet ej uppnås på diplomatisk väg. Men å andra sidan lämnar avfattningen av art. 13 rum för den invändning från en förbundsmedlems sida, att en uppkommen tvistefråga, ehuru tillhörande någon av de i artikeln uppräknade kategorier, dock i det speciella fallet ej är ägnad för rättsligt avgörande. Principen om obligatorisk skiljedom i rättstvister har sålunda icke fullt ut erkänts. Det är i konsekvens härmed, som domstolsstadgan, enligt vad ovan nämnts, förklarar den fasta domstolen behörig endast i mål, som hänskjutas till densamma av bägge parterna.

På grund av bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av domstolsstadgan, kunna de stater, som önska tillämpa principen om obligatorisk skiljedom i rättstvister, avgiva en tilläggsförklaring, enligt vilken de utsträcka den fasta domstolens behörighet. En sådan förklaring innebär, att staten ifråga, under förbehåll om ömsesidighet, underkastar sig rättsligt avgörande i alla eller vissa av de frågor, som i art. 13 av förbundsakten angivits såsom 'i allmänhet' ägnade för domstolsbehandling. Den stat, som avgiver dylik tilläggsförklaring, avstår med andra ord från möjligheten att, beträffande flera eller färre grupper av de nämnda rättstvisterna, göra gällande det förbehåll, som ligger i orden 'i allmänhet', dock naturligtvis icke gentemot andra stater än sådana, som å sin sida avgiva en motsvarande tilläggsförklaring. Av art. 1 i domstolsstadgan framgår uttryckligen, att det under alla förhållanden står parterna fritt att anlita den s. k. permanenta skiljedomstolen i Haag eller särskild skiljedomstol i stället för den fasta domstolen. Om andra tvister än sådana av rättslig karaktär är i detta sammanhang överhuvud icke fråga. Tvister, som icke hänskjutas till domstolsbehandling, skola som bekant enligt förbundsakten underställas Rådets prövning.

Vad härefter angår frågan om Sveriges ställning till de alternativ, som art. 36 i domstolsstadgan sålunda erbjuder, torde jag till en början få erinra därom, att Sverige hittills slutit allmänna skiljedomskonventioner med ett flertal stater. I dessa har överenskommit att hänskjuta uppkommande tvister — antingen med begränsning till sådana av rättslig karaktär eller utan dylik begränsning — till skiljedom, dock med förbehåll för frågor, som angå resp. staters ära, självständighet eller livsintressen. I de flesta konventioner har det lämnats åt kontrahenterna själva att avgöra, huruvida en fråga är av sådan art, att förbehållet kan åberopas, men enligt några konventioner tillkommer det skiljedomstolen att bedöma även, huruvida 'livsintressen' äro i fara, varigenom tillämpningen av förbehållet delvis blivit garanterad mot godtycke. Emellertid skulle

Art. 36, 2:a
stycket.

Sveriges
ställning.

följaktligen en förklaring från Sveriges sida enligt art. 36, andra stycket, innebära ett viktigt steg utöver vad hittills gällt på grund av bestående skiljedomskonventioner.

Principen om obligatorisk skiljedom i mellanfolkliga rättstvister torde dock under senare tid vunnit allt allmänare anslutning i Sverige. Vid olika tillfällen under det förberedande arbetet för grundande av Nationernas Förbund och för upprättande av en fast internationell domstol har denna princip från svenskt håll hävdats. En kort redogörelse för vad sålunda förekommit torde vara ägnad att belysa spørsmålet om den ställning, Sverige bör intaga i nu förevarande fråga.

Kommittén för tillvaratagande av de neutrala staternas intressen efter krigets slut.

Den 22 januari 1918 beslöt Kungl. Maj:t tillsätta en kommitté med uppgift att under samarbete med motsvarande kommittéer i Norge och Danmark fullfölja det förberedande arbetet för tillvaratagandet av de neutrala staternas intressen vid eller efter krigets slut. I kommitténs den 21 december 1918 undertecknade betänkande rörande en internationell rättsordning yttrades bland annat:

»Det är framför allt önskvärt, att verkliga rättstvister, som ej kunna biläggas genom förhandling, städse hänskjutas till dylik (rättslig) behandling, och att alltså de förbehåll, som för närvarande i en mängd traktater göras för frågor, som angå staternas ära, självständighet eller livsintressen, icke komma till användning, när det gäller frågor av obestriddigen rättslig art, såsom tolkning av överenskommelser m. m. Önskvärt är också, att en överenskommelse om de ämnen, som skola bliva föremål för rättsligt avgörande, kommer till stånd mellan alla stater, som tillhöra den ifrågasatta sammanslutningen. I 9 art. av utkastet gives uttryck åt kommittéernas uppfattning om det önskliga i skiljedomsprincipens tillämpning i vidsträckt omfång och dess genomförande i en allmän överenskommelse.»

Sveriges minister i Paris och med honom adjungerade personer för officiösa överläggningar rörande frågan om Nationernas Förbund under fredsförhandlingarna erhöilo instruktion i enlighet med den av nyssnämnda kommitté uttalade ståndpunkt i förevarande fråga.

Propositionen ang. Sveriges anslutning till Nationernas Förbund.

Enligt proposition (nr 90) till 1920 års riksdag angående Sveriges anslutning till Nationernas Förbund, yttrade utrikesministern till statsrådsprotokollet vid kommentaren till art. 13 i förbundsakten bland annat följande (efter att ha uttalat sina tvivel om lämpligheten att söka genomdriva skiljedomsprincipen beträffande *alla* slags tvister):

»Däremot kan ifrågasättas, huruvida man icke utan våda skulle kunnat ifråga om det slags tvister, som i förevarande artikel angivas såsom i allmänhet ägnade för domstolsbehandling (d. v. s. de, som angå

traktatstolkning m. m.), införa en verklig, undantagslös förpliktelse att anlita domstolsförfarandet i stället för att, såsom enligt akten blivit fallet, lämna part möjlighet att göra gällande det förbehåll, som ligger i uttrycket 'i allmänhet', och därigenom undandraga hithörande frågor rättslig behandling. I alla händelser synes det önskvärt, att staterna, så långt sig göra låter, söka att genom särskilda skiljedomstraktater på förhand tillförsäkra sig en vidsträckt tillämpning av grundsatsen om rättsfrågors hänskjutande till skiljedom.»

I riksdagens skrivelse (nr 53) förekommer följande uttalande i *Riksdagen 1920.*
ämnet:

»Slutligen kan riksdagen icke underlåta att uttala ett beklagande, att organiserandet av en fast internationell domstol icke kunnat komma till stånd i samband med själva förbundsakten, samt att i akten ej ingagits bestämmelser, om obligatorisk skiljedom i rättstvister, utan i viss mån överlämnats åt förbundsmedlemmarna själva att avgöra, huruvida en tvist ägnar sig för skiljedom eller ej. Ett införande av en dylik bestämmelse och inrättande av en fast domstol är en sak av den högsta vikt för främjande av förbundets fredsbevarande syften.»

Vid en konferens i Haag under februari månad 1920 mellan representanter för regeringarna i de tre skandinaviska länderna samt Nederländerna och Schweiz utarbetades ett förslag om upprättande av den i art. 14 av förbundsakten omnämnda fasta domstolen. I detta förslag, som i väsentliga hänseenden ligger till grund för den numera antagna stadga för domstolen, upptogs en bestämmelse om obligatorisk domstolsbehandling av vissa uppräknade kategorier av rättstvister, nämligen desamma, som i art. 13 av förbundsakten och i art. 36 av domstolsstadgan angivits, med ett tillägg motsvarande art. 60 i stadgan (ang. tolkning av domstolens egna utslag). I motiven till förslaget framhölls, att konferensen uttalat sig för en lösning, varigenom kändepart kunde anhängiggöra process utan motpartens medverkan, och att endast på detta sätt domstolen skulle kunna uppfylla sitt ändamål.

I anslutning till de synpunkter, som av de svenska statsmakterna gjordes gällande vid beslutsfattande om inträde i Nationernas Förbund, upptog den förutnämnda svenska kommittén under våren 1920 till behandling frågor rörande sådana ändringar i förbundsakten, som syntes lämpligen kunna framföras till övervägande vid förbunds församlingens första sammanträde. Kommittén, vilken härvid kunde fullfölja uppdrag, som tidigare ingående behandlats under gemensamma skandinaviska överläggningar, utarbetade, under fortsatt samförstånd med de norska och danska kommitterade, förslag till ändring av vissa artiklar i förbunds-

Förarbeten till domstolsstadgan.

Svenska ändringsförslag till förbundsakten.

akten. I skrivelse till utrikesministern den 30 juni 1920 framlade kommittén dessa förslag, däribland en sådan ändring av art. 13, att orden »i allmänhet» (»généralement») skulle utgå. Härom uttalade kommittén: »Förbundsaktens art. 13 uppräknar vissa slag av tvister, som förbundets medlemmar i allmänhet skola vara förpliktade att låta avgöras genom skiljedom. Med hänsyn till önskvärdheten av, att förpliktelsen att anlita skiljedomsprocedur göres mera bestämd, anser kommittén sig böra föreslå, att orden 'i allmänhet' bortfalla.» Kommitténs förslag framlades sedermera såsom den svenska regeringens förslag inför Nationernas Förbund. I denna punkt likalydande förslag inlämnades från de norska och danska regeringarna.

Intern. juristkommittén.

Under tiden hade principen om obligatorisk skiljedom vunnit ett starkt stöd genom det förslag till domstolsstadga, som på förbundsrådets uppdrag utarbetats av en internationell kommitté, sammansatt av tio jurister i framskjuten ställning från olika länder. Förslaget upptog en bestämmelse i ämnet av samma innehåll som den förutnämnda Haagkonferensens förslag. Juristkommitténs förslag rönt emellertid i denna punkt ej anslutning hos Förbundsrådet. I den rapport, som av Rådet godkändes och förelades Församlingen, framfördes särskilt betänkligheter mot obligatoriskt domstolsförfarande i fråga om alla »internationellt-rättsliga spörsmål», mot vilken punkt i kommitténs förslag åtskilliga regeringar sades ha riktat invändningar. Enligt rapporten innebure kommitténs förslag i realiteten en modifikation av art. 12 och 13 i förbundsakten och Rådet borde icke vid nuvarande tidpunkt taga initiativ till sådan ändring. Härmed ville dock Rådet icke uttala sig mot principen om obligatoriskt rättsförfarande och skulle utan tvivel ej ha några betänkligheter mot att vid en senare tidpunkt upptaga problemet till övervägande. Rådet uttalade sig för en formulering, som förutsatte enighet mellan parterna för en tvists hänskjutande till den fasta domstolen.

Nationernas Förbunds Församling.

Under Förbundsörsamlingens behandling av frågan visade det sig, att principen om obligatorisk skiljedom hade ett stort antal anhängare. Vederbörande utskott fann sig böra gå en medelväg mellan Rådets och juristkommitténs förslag och intog fördenskull en bestämmelse om fakultativt obligatoriskt rättsförfarande. De stater, som så önskade, skulle kunna genom en särskild tilläggsförklaring vid eller efter ratifikationen av domstolsstadgan gentemot varandra tillämpa principen om obligatorisk domstolsbehandling i viss utsträckning. Förbundsörsamlingen beslöt i överensstämmelse härmed, men vid beslutets fattande gavs från olika håll uttryck åt besvikelse däröver att, på grund av ett fåtal staters motstånd, juristkommitténs förslag ej helt godkänts.

Med hänvisning till vad sålunda föregått beslutet om den fasta domstolens upprättande och särskilt till den ståndpunkt, som från svensk sida tidigare intagits, får jag uttala såsom min uppfattning, att Sverige bör avgiva en tilläggsförklaring enligt art. 36, andra stycket, i domstolsstadgan. Visserligen har det tidigare förutsatts, att principen om obligatorisk skiljedom skulle antagas generellt såsom bindande för samtliga förbundsmedlemmar. Att så icke skett, är beklagligt, men synes dock icke böra inverka på vårt lands beredvillighet att godkänna principen i förhållande till de stater, som göra motsvarande åtagande. De regler, som av Förbunds församlingen godkänts för domstolens sammansättning och proceduren inför densamma, erbjuda garantier för, att den skall uppfylla högt ställda anspråk på oväld och sakkunskap. Möjligheten för en stat att, vid uppkommande tvist med annan stat, kunna stämma sin motpart inför domstolen även utan motpartens samtycke, är inledningen till ett nytt stadium i folkrättens utveckling mot en effektiv internationell rättsordning. Den ideella vinsten häruti är förenad med påtagliga praktiska fördelar. Den omständigheten, att Sverige tagit verksam del i strävandena för upprättandet av en fast domstol och för genomförandet av principen om obligatorisk domstolsbehandling, är ett ytterligare skäl att nu i handling verka för sistnämnda principens framgång.

Sammanfattning.

Vad därefter angår spørsmålet, huruvida Sverige bör inskränka en förklaring enligt art. 36 andra stycket att gälla endast vissa av de i artikeln uppräknade kategorier av frågor, eller eljest till förklaringen knyta sådana villkor eller förutsättningar, som enligt artikeln äro medgivna, må framhållas följande. Angivandet av de till rättstvister hänförliga grupper av frågor innebär i och för sig ett betydelsefullt försök att draga en gräns mellan sagda tvister och »politiska» eller »intressetvister», ett problem, som tidigare fruktlöst diskuterats, och vars svårighet stått hindrande i vägen för en mera utsträckt tillämpning av skiljedomsprincipen. Bland de upptagna kategorierna har den under b) angivna, »internationellt-rättsliga spørsmål» (»tout point de droit international») fått en ganska obestämd avfattning. Men att göra undantag beträffande denna kategori synes så mycket mindre kunna ifrågasättas, som helt visst flertalet uppkommande tvistefrågor icke skulle kunna hänföras till någon annan av de angivna grupperna.

Förklarings omfattning.

Vad beträffar övriga medgivna villkor, synes anledning icke föreligga att uppställa förbehåll om ömsesidighet i fråga om något visst antal eller vissa angivna staters sida. Att en förklaring enligt art. 36 dock icke binder gentemot andra stater än sådana, som själva avgiva motsvarande förklaring, och även gentemot dessa endast i den utsträck-

ning och med de begränsningar, som svara mot innehållet i deras åtaganden, torde framgå direkt av artikelns lydelse.

Däremot synes det lämpligt att uppställa en tidsbegränsning för förklaringens giltighet, förslagsvis fem år. Hittills av Sverige ingångna skiljedomskonventioner ha i allmänhet slutits för fem eller tio år i sänder. Flera av de övriga stater, som ämna avgiva förklaring enligt art. 36, torde komma att uppställa en tidsbegränsning av fem år.»

Justitieministern. Statsrådet och chefen för justitiedepartementet har sedermera i ärendet den 19 nästlidne februari avgivit yttrande och däruti, efter det han tagit del av professor Undéns utlåtande, meddelat, att han anslöte sig till de i nämnda utlåtande framförda synpunkter. Enligt vad statsrådet Ekeberg inhämtat, hade regeringarna i flera länder bland dem Danmark och Schweiz avgivit sådan förklaring, varom här vore fråga. Med hänvisning till den ståndpunkt, som från svensk sida tidigare intagits i förevarande ämne, uttalade statsrådet såsom sin mening, att Sverige borde avgiva tilläggsförklaring enligt domstolsstadgan art. 36 andra stycket, och syntes denna förklaring böra till innehållet ansluta sig till de av Danmark och Schweiz avgivna, enligt vilka förklaringens giltighet begränsats till en tid av fem år.

Herr Ministern anförde vidare:

Departementchefen. Sådan förklaring, som nyss avsetts, har enligt ingångna underrättelser hittills avgivits förutom av Danmark och Schweiz jämväl av Portugal, Luxemburg, Costa Rica, Salvador och Uruguay. Av sagda stater hava Danmark, Schweiz och Luxemburg begränsat giltigheten av den avgivna förklaringen till en tid av fem år, varjämte samtliga under något växlande form i förklaringen uttryckligen avgivit, att densamma endast gällde under förutsättning av reciprocitet.

Såsom jag förut anført, följer väl icke av bestämmelserna i förbundsakten någon skyldighet att biträda principen om obligatoriskt domstolsförfarande, men inträdet i förbundet innebär dock åtagande att enligt aktens 13 art. i viss omfattning till domstolsbehandling hänskjuta mellanfolkliga tvister. Den utvidgning av ifrågavarande skyldighet, som det för Sveriges del skulle innebära att avgiva en förklaring av omförmäld natur, synes mig, med hänsyn till vad i ärendet anförts, endast vara ett naturligt fullföljande av de strävanden mot en internationell rättsordning, som tidigare från svensk sida vunnit stöd. Jag tillåter mig att särskilt erinra om det förslag till ändring av art. 13 i förbundsakten, som från svensk sida framstälts. Ett steg i den riktning, som med detta förslag avsågs, togs av förbunds församlingen genom godkännandet av art. 36 i stadgan för den fasta domstolen, varigenom möjliggjordes realiserandet

av det svenska förslaget i förhållandet de stater emellan, som avgiva tilläggsförklaring.

Under åberopande av den motivering, som av professor Undén i hans utlåtande anförts, finner jag därför i likhet med chefen för justitiedepartementet, att Sverige nu bör genom en sådan tilläggsförklaring, varom här är fråga, ansluta sig till grundsatsen om obligatorisk lösning på rättslig väg av internationella rättstvister.

Vad angår frågan, huruvida Sverige bör inskränka sin förklaring till att gälla endast vissa av de i domstolsstadgans art. 36 uppräknade kategorier av frågor eller eljest till förklaringen knyta sådana villkor eller förutsättningar, som enligt artikeln äro medgivna, finner jag i likhet med professor Undén och på grund av de skäl, som av honom anförts, att anledning till införande av dylika inskränknings- eller villkor icke föreligger, med undantag likväl därutinnan, att försiktigheten synes bjuda, att förklaringens giltighet, på sätt ifråga om de av vissa anförda länder avgivna förklaringar skett, begränsas till fem år, varjämte förklaringen torde i likhet med övriga länders förklaringar böra uttryckligen uppställa fordran på ömsesidighet.

På grund av vad sålunda anförts får jag i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kungl Maj:t föreslå riksdagen:

att riksdagen må samtycka till, att Kungl. Maj:t för Sveriges del avgiver sådan förklaring, som avses i art. 36, 2:dra stycket av stadgan för Nationernas Förbunds fasta domstol, med iakttagande därav, att giltigheten av sagda förklaring begränsas till en tid av fem år, ävensom att förklaringen uttryckligen uppställer fordran på ömsesidighet.

Med bifall till denna Herr Ministerns för utrikes ärendena hemställan, vilken biträdades av statsrådets övriga ledamöter, behagade Hans Maj:t Konungen förordna, att proposition till riksdagen skulle avlätas av den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Svante Hellstedt.